

Ústavy Slovenskej republiky a právo nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

3. Okresnému súdu Košice I v konaní sp. zn. 11Em/4/2018 **prikazuje konať** bez zbytočných prietáhov.

4. Sťažovateľom priznáva finančné zadosťučinenie každému **1 500 eur**, ktoré je Okresný súd Košice I **povinný** vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Okresný súd Košice I je **povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **1 300,56 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 7. februára 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prejednanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 dohovoru, práva nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 11Em/4/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Navrhujú prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a zakázať mu pokračovať v porušovaní ich práv. Žiadajú finančné zadosťučinenie 5 000 eur pre každého sťažovateľa a náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Napadnuté konanie, predmetom ktorého je návrh sťažovateľa [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „otec“) na výkon rozhodnutia o úprave rodičovských práv a povinností k maloletým sťažovateľom, a to vo výroku o styku otca s maloletými deťmi, začalo na okresnom súde 14. júna 2018. Exekučným titulom je rozsudok Krajského súdu v Prahe č. k. 32Co/372/2017 zo 6. marca 2018, ktorý nadobudol vykonateľnosť vo výroku o úprave styku 9. mája 2018.

3. Okresný súd uznesením z 11. januára 2019 nariadil výkon rozhodnutia, proti ktorému podala matka maloletých detí 13. februára 2019 odvolanie. Spis bol na účel rozhodnutia o odvolaní predložený Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) 6. septembra 2019. Krajský súd uznesením zo 14. januára 2020 vec vrátil okresnému súdu na opravu (z dôvodu nesprávne

označeného súdu v záhlaví napadnutého uznesenia a chýbajúcej konkretizácie výroku exekučného titulu, ktorého výkon sa nariaďuje). Po vykonaní opravy okresný súd vec opätovne predložil krajskému súdu 2. marca 2020, ktorý uznesením z 12. júna 2020 uznesenie okresného súdu o nariadení výkonu rozhodnutia z 11. januára 2019 potvrdil, konštatujúc, že „*dospel k rovnakému právnemu záveru ako súd prvej inštancie, že styk otca s maloletými deťmi sa dlhodobo nerealizuje v dôsledku porušovania právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia povinnou... Z obsahu spisu zároveň nevyplýva, že by povinná akýmkoľvek aktívnym spôsobom pripravovala maloleté deti na úspešnú realizáciu styku s oprávneným.*“.

4. Okresný súd 13. augusta 2020 vyzval matku na rešpektovanie rozhodnutia o styku maloletých detí s otcom. Uznesením zo 17. marca 2021 jej uložil pokutu v zmysle § 382 ods. 1 a 2 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) vo výške 100 eur. Spis bol 6. mája 2021 odstúpený na riešenie formou Cochemskej praxe, v nadväznosti na čo sa 14. júna 2021 uskutočnilo stretnutie matky a otca, ako aj pohovor s deťmi vedený kolíznym opatrovníkom v ich domácom prostredí. Okresný súd uznesením zo 14. júla 2021 pozastavil vyplácanie prídavkov na maloleté deti matke v zmysle § 383 ods. 1 CMP a uznesením zo 7. októbra 2021 jej uložil pokutu 500 eur podľa § 382 ods. 1 a 2 CMP. Okresný súd 19. júla 2022 uskutočnil výsluch maloletých detí za účasti kolízneho opatrovníka a psychologičky krajského súdu, v rámci ktorého sa maloleté deti zhodne vyjadrili, že sa s otcom odmietajú stretávať.

III.

Argumentácia sťažovateľov

5. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov je tvrdenie, že k porušeniu označených práv došlo nečinnosťou, neefektívnou činnosťou okresného súdu v napadnutom konaní. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ] ako otec maloletých sťažovateľov podal 14. júna 2018 návrh na výkon rozhodnutia vo veciach maloletých podľa § 370 a nasl. CMP z dôvodu, že matka maloletých detí mu neumožňuje styk s nimi. Otec do dnešného dňa nemá zabezpečený osobný kontakt (styk) s maloletými deťmi v zmysle exekučného titulu, pričom okresný súd v konaní postupuje nesústredene a neefektívne, je nečinný, opatrenia prijíma oneskorene a sú nedôrazné, resp. symbolické. Okresnému súdu trvalo viac ako rok, aby vydal jedno uznesenie o nariadení výkonu rozhodnutia, ktoré bude aspoň po formálnej stránke (úplné označenie súdu a výroku rozsudku, ktorého výkon sa nariaďuje) zodpovedať zákonným požiadavkám. Okresný súd doteraz nepristúpil k výkonu rozhodnutia na mieste samom, odňatiu maloletých detí a ich odovzdaniu na styk s otcom. Pritom otec neustále oznamuje súdu, že matka aj naďalej (napriek doterajším opatreniam okresného súdu) nerešpektuje exekučný titul a neumožňuje osobný kontakt maloletých detí s otcom. Každý ďalší deň bez razantného konania okresného súdu prispieva k tomu, že z otca bude tzv. zavrhnutý rodič, napriek tomu, že otec sa o kontakt s maloletými deťmi snaží za využitia všetkých zákonných (právných) prostriedkov už niekoľko rokov. Otec má reálne úplne znemožnený výkon rodičovských práv a osobný kontakt s maloletými deťmi neprebíha vôbec už niekoľko rokov.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd uviedol, že napadnuté konanie nejaví známky právnej zložitosti. Pokiaľ ide o skutkovú stránku, vo veci bolo nutné vyžiadať si správy od kolízneho opatrovníka, psychologických poradenských organizácií, spis má 954 strán, čo svedčí o skutkovej náročnosti konania. V správaní otca aj matky sa vyskytujú skutočnosti, ktoré priamo vplyvajú na dĺžku napadnutého konania („*obaja sa zasekli v odpore voči druhému*“). Riešiť situáciu medzi otcom a matkou nepomohla ani prítomnosť zamestnancov a psychológov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny pri realizácii styku otca s maloletými deťmi, ani účasť rodičov v psychosociálnom centre. Okresný súd 19. júla 2022 uskutočnil výsluch maloletých detí, tieto styk s otcom kategoricky odmietajú. Bez odbornej pomoci bude styk otca s deťmi ťažko realizovateľný. Okresný súd postupoval plynulo, bez prietáhov, využil všetky možnosti, aby sa styk realizoval. Matke uložil dve pokuty, Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny uložil zastaviť vyplácanie prídavkov na maloleté deti matke, vykonal tiež zmierovacie konanie v rámci projektu „Cochemská prax“, avšak bezvýsledne. Do úvahy je potrebné brať aj pandémiu koronavírusu a s ňou spojené obmedzenia, ktoré sa významne dotkli aj psychologického poradenstva a činnosti súdu.

IV.2. Replika sťažovateľov:

7. Sťažovatelia vo svojej replike uviedli, že samotný okresný súd (ako to vyplýva z odpovede na sťažnosť otca na prietahy v konaní podanú predsedovi okresného súdu) zistil prietahy v konaní ešte v roku 2020, preto vyjadrenie okresného súdu k ústavnej sťažnosti vyznieva krajne zavádzajúco a bagatelizuje skutočnosť, že matka maloleté deti absolútne na styk nepripravuje, čo napokon konštatoval aj krajský súd v uznesení z 12. júna 2020. Zo správy Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny vyplýva aj to, že maloleté deti sú zmanipulované matkou, čím je ovplyvnený ich názor na stretávanie sa s otcom. Od vydania uznesenia okresného súdu, ktorým bola matke uložená pokuta vo výške 500 eur, okresný súd vo veci nekoná a nevyužíva ďalšie opatrenia proti matke. Nie je zrejmé, prečo okresný súd dosiaľ nepristúpil k odňatiu maloletých detí matke a ich odovzdaniu otcovi. Z chronológie úkonov je zrejmé, že napadnuté konanie je poznačené nesústredeným a neefektívnym postupom okresného súdu. Po uplynutí takmer 4 rokov od začatia konania nedošlo k naplneniu jeho účelu, ktorým je zabezpečenie osobného kontaktu otca s maloletými deťmi. Počas pandémie koronavírusu nebolo zo strany okresného súdu nariadené žiadne psychologické poradenstvo.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti

v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

10. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí podľa § 370 CMP a nasl. predstavuje nútené vymożenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. Podmienkou núteného výkonu je okrem existencie vykonateľného rozhodnutia a návrhu oprávnenej osoby, prípadne uznesenia súdu o začatí konania, aj dobrovoľné nesplnenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. V danom prípade sa otec domáhal realizácie svojho práva na styk s maloletými deťmi. Ustanovenia CMP upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému plneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. výzva na dobrovoľné plnenie, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 ods. 1 a nasl. CMP), ukladanie pokuty (§ 382 ods. 1 CMP), výzva na zastavenie príslušných dávok (§ 383 ods. 1 CMP), pričom tiež upravuje odňatie dieťaťa (§ 386 ods. 1 a nasl. CMP) ako priamy spôsob výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí je závislý od konkrétnych okolností prípadu. Taktiež je potrebné uviesť, že realizácia rozhodnutia o výchove maloletých detí bude od určitého veku dieťaťa takmer vždy závislá nielen od vôle rodičov, ale aj maloletého dieťaťa. V týchto prípadoch tak súd len vytvára, prípadne zabezpečuje vhodné predpoklady na realizáciu rozhodnutia, nemá však vo svojej moci dosiahnuť to, aby jeho pôsobenie vždy viedlo k výkonu rozhodnutia (m. m. IV. ÚS 452/2013).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje; správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

12. Pri posudzovaní kritéria právnej zložitosti ústavný súd nepozoruje v okolnostiach vecí žiadnu skutočnosť, ktorá by ju robila zložitou. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia, ktorým bol upravený styk otca s maloletými deťmi, ktorý sa nerealizuje z dôvodu, že povinná – matka, podľa tvrdení otca, nerešpektuje súdne rozhodnutie, maloletých sťažovateľov nepripravuje na styk po psychickej stránke, nemotivuje ich k stretávaniu sa s otcom. Tento typ konania spočívajúci vo vynútení splnenia súdneho rozhodnutia tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti

súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec.

13. Pokiaľ ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter vyšší stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o úprave styku. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa matka podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa matka nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen stav účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP). Skutková zložitosť v jednotlivých prípadoch môže vyplývať aj z nevyhnutnosti súdu rešpektovať záujmy a práva detí a špecifiká ich správania v pre ne záťažových situáciách, čo spravidla vyvoláva potrebu spolupráce súdu so znalcami, resp. s odborníkmi z oblasti psychológie, pedagogiky a ďalších oblastí. V konečnom dôsledku faktické správanie maloletých detí v tomto type konania neraz sťažuje rozhodovanie súdu o výbere adekvátnych prostriedkov na výkon rozhodnutia (napr. III. ÚS 170/2014).

14. V okolnostiach prípadu sťažovateľov vec od začiatku vykazovala vyššiu mieru skutkovej zložitosti, ktorá bola daná v prvom rade značne narušeným vzťahom medzi otcom a matkou maloletých detí, ktorý ovplyvňoval aj samotný vzťah medzi otcom a maloletými deťmi. Okresný súd si vyžiadal správy od kolízneho opatrovníka, pokúsil sa vec riešiť formou Cochemskej praxe, uskutočnil výsluch maloletých detí, ktoré zhodne uvádzajú, že sa s otcom stretávať nechcú. Zo správy kolízneho opatrovníka z 24. marca 2021 vyplýva, že aj napriek predchádzajúcej dlhoročnej spolupráci (už cca 6 rokov) a snahe dosiahť spolupracujúcich subjektov, odborníkov, rozhodnutí súdu, maloleté deti nemali plnohodnotný kontakt s otcom v zmysle doteraz platných rozhodnutí a neodkladných opatrení.

15. Skutkovú zložitosť veci ústavný súd primerane zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadosťučinenia (napr. IV. ÚS 135/2013, II. ÚS 4/2021).

16. Ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Mimoriadny význam v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých má plynutie času, čo kladie osobitnú požiadavku na rýchllosť a plynulosť konania súdu (porovnaj napr. rozsudky ESĽP vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, bod 110, Hokkanen proti Fínsku z 23. 9. 1994, bod 72, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004, bod 106, Kříž proti Českej republike z 9. 1. 2007, bod 74, Hub proti Nemecku z 9. 4. 2009, bod 48). Považa tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom. Predmet konania má mimoriadny význam pre sťažovateľov, pretože jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností otca, ako aj na užívanie práva na rešpektovanie rodinného života sťažovateľov.

17. Pri hodnotení správania účastníkov konania vo všeobecnosti ako ďalšieho kritéria ústavný súd zohľadnil už uvedenú skutočnosť, ktorá má rozhodujúci vplyv na výkon rozhodnutia o styku otca s maloletými deťmi, a to, že vzájomné vzťahy v rodine sú vážne narušené, maloleté deti sa s otcom

odmietajú stretávať. V konkrétnom namietanom vykonávacom konaní ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľov, ktoré by významne prispelo k prieťahom v konaní.

18. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

19. Napadnuté konanie bolo iniciované otcom v júni 2018, v čase podania ústavnej sťažnosti prebiehalo viac ako 3,5 roka, dosiaľ nie je právoplatne skončené. V priebehu konania bol nariadený výkon rozhodnutia, matke bola okresným súdom dvakrát uložená pokuta, bolo jej tiež pozastavené vyplácanie prídavkov na maloleté deti, došlo aj k využitiu Cochemského modelu, napriek uvedenému však k realizácii plnohodnotného styku otca s maloletými deťmi tak, ako to upravuje vykonateľné rozhodnutie súdu, nedošlo, maloleté deti styk s otcom odmietajú. K tomuto ústavný súd uvádza, že si je vedomý komplikovanej rodinnej situácie sťažovateľov (ako vyplýva zo správy psychologičky [REDAKOVANÉ], zo 4. marca 2022, matka a otec sa „zasekli v odpore voči druhému partnerovi“) i postoja maloletých detí k otcovi (pri zohľadnení ich veku, kedy vedia verbalizovať svoje pocity a potreby, vyjadriť svoj názor). Napriek tomu však nemožno ospravedlniť doterajšiu celkovú dĺžku konania, ktorého účelom je už „len“ zabezpečiť realizáciu styku podľa právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu, pričom CMP ráta aj s možnosťou odkladu výkonu rozhodnutia, zastavenia výkonu rozhodnutia. Na existenciu možnosti odkladu výkonu rozhodnutia za splnenia zákonných predpokladov upriamil pozornosť už krajský súd v uznesení z 12. júna 2020 (bod 19 uznesenia).

20. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu vyžiadaného spisu okresného súdu, konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní vykazuje znaky neefektívnej činnosti, ako aj nečinnosti. Proti uzneseniu okresného súdu o nariadení výkonu rozhodnutia z 11. januára 2019 podala matka odvolanie 14. februára 2019, pričom spis bol krajskému súdu na účel rozhodnutia o odvolaní predložený až 6. septembra 2019. V období od podania odvolania do predloženia spisu krajskému súdu okresný súd vykonal vzájomné doručovanie podaní účastníkov konania, posledné podanie vo vzťahu k odvolaniu mu bolo doručené zo strany matky 18. júna 2019, teda spis bolo možné predložiť krajskému súdu už v júni 2019. Krajský súd následne 14. januára 2020 vrátil vec okresnému súdu na opravu z dôvodu nedostatkov uznesenia okresného súdu z 11. januára 2019 a po vydaní opravného uznesenia okresným súdom bola vec opätovne predložená krajskému súdu 2. marca 2020. Krajský súd sa tak v dôsledku pričinenia okresného súdu mohol meritórne zaoberať odvolaním po uplynutí viac ako jedného roka od podania odvolania.

21. Nečinnosťou a neefektívnou činnosťou sa vyznačuje aj obdobie od vydania uznesenia o uložení pokuty matke 7. októbra 2021 do uskutočnenia výsluchu maloletých detí okresným súdom 19. júla 2022.

22. Z predloženého spisu okresného súdu zároveň vyplýva, že matka v podaní z 28. augusta 2020, ktorým reagovala na výzvu okresného súdu na rešpektovanie rozhodnutia o styku, okrem iného navrhla odklad výkonu rozhodnutia v zmysle § 389 CMP. O tomto návrhu dosiaľ okresný súd nerozhodol napriek skutočnosti, že v spise sa nachádza upozornenie vyššej súdnej úradníčky na predmetnú skutočnosť z 12. novembra 2021 (č. l. 741).

23. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd hodnotí doterajší postup okresného súdu v napadnutom konaní za zdĺhavý a neefektívny, ktorý nemožno považovať za zlučiteľný so základným právom sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 a 2 výroku tohto nálezu).

V.2. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru:

24. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu v napadnutom konaní sťažovatelia taktiež namietajú.

25. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESĽP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, podľa ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

26. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti V.1 tohto nálezu, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 dohovoru (bod 1 a 2 výroku nálezu). V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v napadnutom konaní napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o úprave styku otca s maloletými deťmi k styku dlhodobo nedochádza, otec teda reálne nemá v tomto smere možnosť výkonu jeho rodičovských práv a povinností. Aj postavenie maloletých detí sa plynutím času zhoršuje, dochádza k stagnácii vývoja ich vzťahu k otcovi, zotrúvaniu v odmietavom postoji k otcovi, čo vyúsťuje do čím ďalej tým väčšieho odcudzenia sa detí otcovi.

V.3. K namietanému porušeniu základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa:

27. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa CMP je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu

základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa.

28. V napadnutom konaní bol „v hre“ styk otca s maloletými deťmi, ktoré boli zverené do osobnej starostlivosti matky, teda výkon rodičovských práv otca k maloletým deťom, s ktorým je spojená možnosť jeho výchovného pôsobenia, vytvárania, resp. upevňovania citovej väzby. Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej.

29. Zistenie zbytočných prietahov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv otca, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Po uplynutí viac než 4 rokov od začatia vykonávacieho konania totiž nedošlo k naplneniu jeho účelu. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené, tak ako sa to stalo v tejto veci. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu nedošlo k budovaniu, rozvíjaniu rodičovského vzťahu otca s maloletými deťmi, ktoré ho odmietajú, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv otca aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

30. Rovnako to platí, aj pokiaľ ide o čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa upravujúci priamo aplikovateľné subjektívne právo maloletých detí na ochranu pred svojvoľným (arbitrárnym) zasahovaním do ich súkromného života a rodiny. Zásah do tohto práva ústavný súd vidí v pretrvávajúcom stave intenzívnej právnej neistoty maloletých sťažovateľov o praktickej realite ich styku s otcom, na ktorú má mať výkon exekučného titulu z r. 2018 priamy dopad. Popísaná právna neistota nesleduje najlepší záujem maloletých sťažovateľov a negatívne ovplyvňuje ich súkromný a rodinný život.

31. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na rodičovskú výchovu a starostlivosť zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy a v prípade maloletých sťažovateľov aj ich práva podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa (bod 1 a 2 výroku tohto nálezu). Súčasne však nebolo možné vyhovieť tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej otec žiadal vysloviť porušenie čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa, keďže v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy môže sťažovateľ namietat iba porušenie svojich práv, a nie práv inej fyzickej či právnickej osoby, pričom Dohovor o právach dieťaťa pojednáva o právach detí, a nie o právach rodičov (bod 6 výroku nálezu).

VI.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

32. Keďže napadnuté konanie v čase rozhodovania ústavného súdu nie je právoplatne skončené, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy okresnému súdu prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov (bod 3 výroku tohto nálezu).

33. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

34. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú o priznanie finančného zadosťučinenia každému v sume 5 000 eur, ktoré odôvodňujú neefektívnou postupom okresného súdu pri výkone rozhodnutia, ktorá má rozhodujúci vplyv na to, či sa otec bude podieľať na osobnej starostlivosti a výchove maloletých detí a či sa budú prehlbovať citové väzby medzi ním a maloletými deťmi. Maloleté deti potrebujú výchovu otca a osobný kontakt s ním, čím sa zachováva plnohodnotný rodinný život.

35. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

36. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä predmet a charakter posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv a s tým spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľov, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (napr. II. ÚS 51/2019, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ústavný súd považoval priznanie sumy 1 500 eur každému sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 4 výroku nálezu). Ústavný súd nevyhovel časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovatelia žiadali priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 6 výroku nálezu).

VII. Trovy konania

37. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1300,56 eur (bod 5 výroku nálezu), teda v nimi uplatnenej sume.

38. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba odmeny sa pri zastupovaní dvoch a viacerých sťažovateľov znižuje o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky), teda na sumu 96,75 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby u štyroch sťažovateľov (12 x 96,75 eur + 12 x 11,63 eur) predstavuje 1 300,56 eur.

39. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. novembra 2022

Peter Straka
predseda senátu